

Arkistointilaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään viranomaisten kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen ja tietoaineistojen arkistoinnista.

Tämän lain soveltamisesta lainsäädäntö- ja hallitusvaltaa käyttäviin elimiin säädetään 5 §:ssä.

Tämän lain 3 luvussa säädetään Kansallisarkiston tehtävistä kulttuuriperinnön kannalta merkittävien yksityisten asiakirjojen säilymisen ja saatavuuden varmistamiseksi.

2 §

Arkistointi

Arkistointi käsittää asiakirjojen ja tietoaineistojen yleisen edun mukaisen arkistollisen arvon määrittämiseen sekä niiden turvalliseen tuleville sukupolville säilyttämiseen ja saatavuuden ja käytettävyyden varmistamiseen liittyvät toimenpiteet.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *asiakirjalla* viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*, 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua asiakirjaa;

2) *viranomaisen asiakirjalla* julkisuuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua viranomaisen asiakirjaa;

3) *tietoaineistolla* julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019), jäljempänä *tiedonhallintalaki*, 2 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettua tietoaineistoa;

4) *yksityisellä arkistoaineistolla* muita kuin 2 kohdassa tarkoitettuja asiakirjoja ja tällaisia asiakirjoja sisältäviä kokonaisuuksia.

4 §

Viranomaiset

Viranomaisella tarkoitetaan tässä laissa julkisuuslain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuja viranomaisia. Mitä tässä laissa säädetään viranomaisesta, sovelletaan myös:

1) yliopistolaissa (558/2009) tarkoitettuihin yliopistoihin ja ammattikorkeakoululaissa (932/2014) tarkoitettuihin ammattikorkeakouluihin;

2) ortodoksiseen kirkkoon ja sen seurakuntiin ja luostareihin;

HE 169/2025 vp

SiVM 4/2026 vp

EV 60/2026 vp

3) yksityisiin henkilöihin ja yhteisöihin sekä muihin kuin viranomaisena toimiviin julkisoikeudellisiin yhteisöihin siltä osin kuin ne käyttävät julkista valtaa.

Tätä lakia sovelletaan Ahvenanmaan maakunnassa toimiviin valtion viranomaisiin Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 30 §:n 17 kohdassa säädetyin rajoituksin.

Julkisuuslain 4 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettujen hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisten sekä kunnallisten viranomaisten osalta tämän lain 11, 12 ja 14 §:ssä ja 15 §:n 2 momentissa viranomaiselle säädetyt oikeudet ja tehtävät kuuluvat tiedonhallintalain 4 §:n 1 momentin 5—8 kohdassa tarkoitetuille tiedonhallintayksiköille.

Evankelis-luterilaisen kirkon viranomaisten asiakirjojen arkistoinnista säädetään kirkkolaissa (652/2023).

Julkisuuslain 4 §:n 1 momentin 8 kohdassa tarkoitetun toimielimen toiminnan päätyttyä tässä laissa säädetyistä viranomaisen tehtävistä vastaa toimielimen asettamisesta päättänyt viranomainen.

5 §

Lain soveltaminen lainsäädäntö- tai hallitusvaltaa käyttävien elinten ja niiden yhteydessä toimivien viranomaisten toimintaan

Eduskuntaan ja sen virastoihin sovelletaan vain 7 §:n 1 momenttia, 8 §:ää, 11 §:n 1 ja 2 momenttia, 12 §:n 1 momenttia sekä 14 ja 21 §:ää.

Tasavallan presidentin asiakirjojen arkistoinnista säädetään tasavallan presidentin kansliasta annetussa laissa (100/2012).

Valtioneuvoston kanslia vastaa valtioneuvoston ja sen ministeriöiden asiakirjojen arkistoinnista. Hallituksen arkistoon tallennettavista asiakirjoista säädetään valtioneuvostosta annetussa laissa (175/2003).

Mitä 2 luvussa säädetään viranomaisen asiakirjasta, sovelletaan myös eduskunnalle sen tehtävien johdosta saapuneisiin ja sen toiminnan yhteydessä laadittuihin asiakirjoihin sekä valtioneuvostosta annetun lain 26 a §:n 1 momentissa tarkoitettuihin asiakirjoihin.

6 §

Kansallinen arkistotietovaranto

Kansallinen arkistotietovaranto on tietojärjestelmien avulla tai manuaalisesti käsiteltävä kokonaisuus, joka sisältää Kansallisarkiston hallussa ja määräysvallassa olevat arkistoidut asiakirjat ja tietoaaineistot.

2 luku

Viranomaisten asiakirjojen ja tietoaaineistojen arkistointi

7 §

Arkistoinnin suunnittelu

Viranomaisen on suunniteltava asiakirjojensa ja tietoaaineistojensa arkistointi osana tiedonhallintaa. Viranomaisen on muodostettava tietoaaineistonsa siten, että niiden sisältämien asiakirjojen ja tietojen säilyvyys ja käytettävyys arkistointitarkoituksessa voidaan varmistaa.

Viranomaisen tulee osana arkistoinnin suunnittelua huolehtia siitä, että sen asiakirjojen ja tietoaaineistojen arkistollinen arvo arvioidaan.

Kansallisarkisto voi antaa tarkempia määräyksiä 1 momentissa säädettyjen veloitteiden teknisistä toteuttamistavoista.

8 §

Arvonmääritys

Viranomaisen asiakirjojen ja tietoaineistojen arkistollisen arvon määrittämisen (*arvonmääritys*) tulee perustua tutkimuksellisiin tarpeisiin. Arvonmäärityksen kohteena ovat kaikki viranomaisen asiakirjat ja tietoaineistot, mukaan lukien niiden sisältämät luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus) annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679, jäljempänä *tietosuoja-asetus*, 9 ja 10 artiklassa tarkoitetut tiedot. Arkistoitavien aineistojen tulee muodostaa monipuolinen ja kattava kuva yhteiskunnasta.

Arvonmäärityksessä tulee erityisesti ottaa huomioon:

- 1) viranomaisen tehtävän yhteiskunnallinen merkittävyys;
- 2) viranomaisen toiminnan kohteiden merkittävyys, toiminnan vaikutukset sekä poikkeuksellisten ilmiöiden dokumentointi;
- 3) asiakirjojen ja tietoaineistojen merkitys viranomaisen toimintaprosessissa ottaen huomioon niiden sisältämien tietojen käyttö useamman viranomaisen päätöksenteossa;
- 4) tietojen ainutkertaisuus ja kattavuus;
- 5) tietojen erilaiset käyttömahdollisuudet ja niiden ennakoitavissa oleva kehitys.

Arvonmäärityksessä on arvioitava arkistointitarkoituksessa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn liittyviä riskejä ja arkistoinnin oikeasuhtaisuutta.

9 §

Arkistoitavista asiakirjoista ja tietoaineistoista päättäminen

Kansallisarkisto päättää viranomaisen arkistoitavista asiakirjoista ja tietoaineistoista, jollei laissa erikseen toisin säädetä (*arkistointipäätös*). Kansallisarkiston päätös perustuu 8 §:n mukaiseen arvonmääritykseen. Jos arvonmäärityksen kohteena olevat asiakirjat ja tietoaineistot sisältävät tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 13 kohdassa tarkoitettuja geneettisiä tietoja, Kansallisarkiston tulee arvioida niiden tuleville sukupolville säilyttämiseen liittyviä riskejä.

Viranomaisen tulee panna asiakirjojen ja tietoaineistojen arkistointia koskeva asia vireille, jos arkistoinnista ei ole päätetty tai päätös ei ole enää ajan tasalla. Viranomaisen tulee asian vireille saattamisen yhteydessä antaa riittävät kuvaukset ja tiedot sekä arvonmääritykseen perustuva esitys arkistoitavista asiakirjoista ja tietoaineistoista.

Kansallisarkisto voi panna asian vireille omasta aloitteestaan, jos:

- 1) viranomaisen arkistoitavista asiakirjoista ja tietoaineistoista ei ole päätetty tai päätös ei ole enää ajan tasalla eikä asiaa saateta vireille 2 momentin mukaisesti kohtuullisessa ajassa; tai
- 2) arkistointipäätöksen kohteena olevat asiakirjat ja tietoaineistot kuuluvat usean viranomaisen tiedonhallintalain 2 §:n 7 kohdassa tarkoitettuun yhteiseen tietovarantoon.

10 §

Yleinen arkistointipäätös

Kansallisarkisto voi päättää useiden viranomaisten asiakirjojen ja tietoaineistojen arkistoinnista yleisellä päätöksellä (*yleinen arkistointipäätös*). Yleisen arkistointipäätöksen edellytyksenä on, että se on tarpeen toimialakohtaisen tai viranomaisten talous-, henkilöstö- tai

yleishallinnon asiakirjojen ja tietoaaineistojen arvonmäärityksen yhdenmukaisuuden varmistamiseksi.

Yleistä arkistointipäätöstä koskevan asian voi panna vireille toimivaltainen ministeriö tai viranomaisia laajasti edustava taho. Kansallisarkisto voi panna asian vireille omasta aloitteestaan, jos arkistoitavista asiakirjoista ja tietoaaineistoista ei ole päätetty tai päätös ei ole enää ajan tasalla.

Yleiseen arkistointipäätökseen sovelletaan, mitä 9 §:n 1 momentissa säädetään. Kansallisarkiston on varmistettava, että osallisilla viranomaisilla on mahdollisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä asiakirjojen ja tietoaaineistojen arvonmääritykseen vaikuttavista seikoista.

11 §

Arkistoitavia asiakirjoja ja tietoaaineistoja koskevat tiedonhallinnan toimenpiteet

Viranomaisen on huolehdittava arkistoitavien asiakirjojen ja tietoaaineistojen säilyttämisestä siten, että asiakirjat ja tietoaaineistot sekä niihin kuuluvat metatiedot ovat käytettävissä, todistusvoimaisia ja ymmärrettäviä. Viranomaisen on ylläpidettävä arkistoituja asiakirjoja sellaisissa tietojärjestelmissä ja tiloissa, joissa asiakirjojen saatavuus ja turvallisuus voidaan varmistaa.

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 13 kohdassa tarkoitettuja geneettisiä tietoja sisältäviin arkistoitaviin asiakirjoihin ja tietoaaineistoihin. Viranomaisen voi käsitellä tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa tarkoitettuja henkilötietoja yleisen edun mukaisessa arkistointitarkoituksessa. Viranomaisen on tällaisessa käsittelytilanteessa toteutettava tietosuojalain (1050/2018) 6 §:n 2 momentissa tarkoitettujen asianmukaiset ja erityiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien suojaamiseksi.

Kansallisarkisto voi antaa viranomaisille tarkempia määräyksiä 1 momentissa säädettyjen tehtävien teknisistä toteuttamistavoista sekä arkistoinnissa käytettävistä tiedostomuodoista ja tiloista.

12 §

Asiakirjojen sähköiseen muotoon muuttaminen

Viranomaisen arkistoitavat tai arkistoidut asiakirjat voidaan muuttaa sähköiseen muotoon. Viranomaisen on varmistettava asiakirjojen säilyminen sisällöltään muuttumattomina, eheinä ja luotettavina arkistoitavia tai arkistoituja asiakirjoja sähköiseen muotoon muutettaessa. Sähköiseen muotoon muutettavien asiakirjojen alkuperäinen muoto voidaan tuhota, ellei asiakirjan kulttuurihistoriallinen arvo tai oikeudellinen todistusvoima edellytä myös alkuperäisen muodon säilyttämistä.

Kansallisarkisto voi antaa viranomaisille tarkempia määräyksiä 1 momentissa säädettyistä asiakirjojen sähköiseen muotoon muuttamisen teknisistä menettelytavoista.

13 §

Valtion viranomaisten asiakirjojen siirtäminen kansalliseen arkistotietovarantoon

Julkisuuslain 4 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen viranomaisten sekä niiden asettamien mainitun momentin 8 kohdassa tarkoitettujen toimielinten on siirrettävä arkistoitavat asiakirjat ja tietoaaineistot sähköisessä muodossa kansalliseen arkistotietovarantoon.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua siirtovollisuudesta tai sähköisestä muodosta voidaan poiketa välttämättömien turvallisuusluokiteltavien asiakirjojen käsittelyä koskevien

vaatimusten tai muiden tietoturvallisuusvaatimusten vuoksi tai, jos se on tarpeen muun asiakirjan tai tietoaineiston luonteeseen liittyvän erityisen syyn vuoksi. Sähköiseen muotoon muutetut asiakirjat siirretään myös alkuperäisessä muodossa, jos niiden alkuperäiseen muotoon liittyy erityistä arvoa.

Kansallisarkisto päättää 1 momentissa tarkoitettua viranomaista tai toimielintä kuultuaan siirron ajankohdasta. Siirto voidaan toteuttaa tiedonhallintalain 21 §:ssä tarkoitettun säilytysajan kuluessa. Viranomaisen tai toimielimen vastaa asiakirjojen ja tietoaineistojen siirtokuntoon saattamisesta, siirron toteuttamisesta ja siitä aiheutuvista kustannuksista. Siirron voi toteuttaa yhteisestä tietovarannosta tai tietojärjestelmästä vastaava viranomaisen.

Kansallisarkisto voi antaa tarkempia määräyksiä 3 momentissa säädettyjen asiakirjojen ja tietoaineistojen siirtokuntoon saattamisen ja siirron teknisistä toteuttamistavoista.

14 §

Muiden viranomaisten asiakirjojen siirtäminen kansalliseen arkistotietovarantoon

Muut kuin 13 §:ssä tarkoitettut viranomaiset ja toimielimet voivat siirtää arkistoitavat asiakirjat ja tietoaineistot sähköisessä muodossa kansalliseen arkistotietovarantoon. Siirto voidaan toteuttaa tiedonhallintalain 21 §:ssä tarkoitettun säilytysajan kuluessa. Kansalliseen arkistotietovarantoon voidaan siirtää kyseisten viranomaisten asiakirjoja muussa kuin sähköisessä muodossa, jos asiakirjan alkuperäisellä muodolla on erityistä arvoa.

Viranomaisen ja Kansallisarkisto sopivat 1 momentissa tarkoitettun siirron toteuttamisesta ja ajankohdasta.

15 §

Arkistokopio tietoaineistosta

Kansallisarkistolla on oikeus saada 13 §:n 1 momentissa tarkoitettun viranomaisen ja toimielimen sähköisestä, sisällöltään muuttuvasta tietoaineistosta kopio tutkimuskäyttöä varten (*arkistokopio*) kansalliseen arkistotietovarantoon, jos tietoaineisto on arkistoitava. Arkistokopion siirtoon sovelletaan, mitä 13 §:n 3 momentissa säädetään.

Kansallisarkisto voi erillisen sopimuksen perusteella ottaa vastaan kansalliseen arkistotietovarantoon 1 momentissa tarkoitettun arkistokopion muun viranomaisen sähköisestä tietoaineistosta, jos tietoaineisto on arkistoitava.

3 luku

Yksityiset arkistoaineistot

16 §

Yksityisten arkistoaineistojen ottaminen kansalliseen arkistotietovarantoon

Kansallisarkisto voi sopimuksen perusteella ottaa kansalliseen arkistotietovarantoon yleisen edun vuoksi arkistoitavia yksityisiä arkistoaineistoja.

Kansalliseen arkistotietovarantoon otetun yksityisen arkistoaineiston käyttöä koskevat luovuttajan kanssa sovitut rajoitukset.

17 §

Yksityisten arkistoaineistojen turvaaminen

Jos yksityisen hallussa oleva kansallisen kulttuuriperinnön kannalta arvokas ja yleisen edun vuoksi arkistoitava yksityinen arkistoaineisto on ilmeisesti vaarassa tuhoutua, hävitä tai tulla myydyksi, Kansallisarkistolla on oikeus ottaa siitä jäljennös tai sähköinen tallenne taikka lunastaa se käypään hintaan.

Kansallisarkisto voi päättää, että 1 momentissa tarkoitettua jäljentämisen, tallentamisen tai lunastuksen kohteena oleva arkistoaineisto on välittömästi siirrettävä Kansallisarkistoon, kunnes kysymys jäljentämisestä, tallentamisesta tai lunastamisesta on lainvoimaisesti ratkaistu. Väliaikaisen säilytyksen aikana asiakirjoista ei saa antaa tietoja muille kuin niiden omistajalle.

Tässä pykälässä tarkoitettujen arkistoaineistojen maastaviennistä säädetään kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annetussa laissa (933/2016).

4 luku

Kansallista arkistotietovarantoa koskevat säännökset

18 §

Tietojen antaminen kansalliseen arkistotietovarantoon siirretyistä viranomaisen asiakirjoista

Kansallisarkistolla on oikeus julkisuuslain 16 §:n 1 momentin estämättä antaa tieto kansalliseen arkistotietovarantoon siirretyistä viranomaisen asiakirjasta sähköisesti. Kansallisarkisto voi periä arkistotietovarantoon sisältyvän sähköisen julkisen asiakirjan sähköisestä antamisesta maksuja mainitun lain 34 §:n 1 momentissa säädetystä poiketen.

Kansalliseen arkistotietovarantoon siirretyin viranomaisen asiakirjan saamista koskeva pyyntö on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin kuukauden kuluessa siitä, kun Kansallisarkisto on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava kahden kuukauden kuluessa siitä, kun Kansallisarkisto on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

19 §

Henkilötietojen käsittely ja tietoturvallinen käyttöympäristö

Kansallisen arkistotietovarannon rekisterinpitäjä on Kansallisarkisto. Kansallisarkisto käsittelee kansalliseen arkistotietovarantoon sisältyviä henkilötietoja yleisen edun mukaisessa arkistointitarkoituksessa.

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta kansalliseen arkistotietovarantoon sisältyvien henkilötietojen käsittelyyn. Viranomaisen voi käsitellä tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa tarkoitettuja henkilötietoja yleisen edun mukaisessa arkistointitarkoituksessa. Kansallisarkiston on tällaisessa käsittelytilanteessa toteutettava tietosuojalain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettujen asianmukaisien ja erityisten toimenpiteiden rekisteröidyn oikeuksien suojaamiseksi.

Kansallisarkisto voi ylläpitää tietoturvallista käyttöympäristöä tai hyödyntää toisen viranomaisen tietoturvallista käyttöympäristöä, jossa voidaan varmistaa kansalliseen

arkistotietovarantoon kuuluvien sähköisten henkilötietoja tai salassa pidettäviä tietoja tai asiakirjoja sisältävien tietoaineistojen käsittely ja luovuttaminen tietoturvallisesti.

20 §

Katseluyhteyden avaaminen muulle kuin viranomaiselle

Kansallisarkisto voi avata tietoturvallisessa käyttöympäristössä katseluyhteyden kansalliseen arkistotietovarantoon kuuluvan sähköisen tietoaineiston henkilötietoja tai salassa pidettäviä tietoja sisältäviin asiakirjoihin ja muihin vastaaviin tietoihin, joihin katseluoikeuden saavalla on tiedonsaantioikeus ja oikeus käsitellä näitä tietoja.

Edellytyksenä katseluyhteyden avaamiselle on, että katseluyhteys on rajattu vain tiedonsaantioikeuden mukaisiin tietoihin ja avaaminen on oikeasuhtaista rekisteröidyn oikeuksiin nähden.

Katseluyhteyden avaamisesta viranomaiselle säädetään tiedonhallintalaissa.

5 luku

Erinäiset säännökset

21 §

Asiakirjojen säilyttäminen Kansallisarkistossa

Kansallisarkisto voi erillisen sopimuksen perusteella ottaa säilytettäväkseen 9 ja 10 §:ssä tarkoitettujen päätösten ja laissa erikseen säädetyn mukaisesti arkistoitavia asiakirjoja ja tietoaineistoja.

Kansallisarkisto voi sopimuksen perusteella ottaa säilytettäväkseen yksityisen hallussa olevia yleisen edun vuoksi arkistoitavia yksityisiä arkistoaineistoja.

22 §

Kansallisarkiston arviointitehtävä

Kansallisarkistolla on oikeus arvioida 7 ja 11—13 §:n ja sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 21 §:n säännösten sekä niiden nojalla antamiensa määräysten noudattamista viranomaisissa ja tiedonhallintalain 4 §:n 1 momentin 5—8 kohdassa tarkoitetuissa tiedonhallintayksiköissä.

Jos Kansallisarkisto arviointitehtävää suorittaessaan havaitsee puutteita näiden lakien tai määräysten noudattamisessa, se voi kiinnittää viranomaisen huomiota lain ja lain nojalla annettujen määräysten mukaisten menettelyjen toteuttamiseen ja vaatimusten täyttämiseen.

23 §

Kansallisarkiston tiedonsaantioikeus

Kansallisarkistolla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada viranomaisilta maksutta 9, 10 ja 22 §:ssä säädettyjen tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät selvitykset sekä tarpeelliset tiedot arkistoitavia asiakirjoja ja tietoaineistoja koskevista tiedonhallinnan toimenpiteistä sekä tiedonhallintalain 5 §:n mukaisesta tiedonhallintamallista.

24 §

Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003). Edellä 17 §:n 2 momentissa tarkoitettuun Kansallisarkiston väliaikaiseen päätökseen ei kuitenkaan saa vaatia oikaisua.

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

25 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2026.

Tällä lailla kumotaan arkistolaki (831/1994). Muualla laissa olevalla viittauksella arkistolakiin tarkoitetaan tämän lain tultua voimaan viittausta tähän lakiin.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevat Kansallisarkiston, arkistolaitoksen ja valtionarkiston aikaisemman lainsäädännön nojalla antamat määräykset ja päätökset jäävät edelleen voimaan, kunnes Kansallisarkisto toisin määrää.

Helsingissä 16.6.2026

Tasavallan Presidentti

Alexander Stubb

Tiede- ja kulttuuriministeri Mari-Leena Talvitie